

Mogućnosti i teškoće razvoja nevladinih organizacija u Hrvatskoj - prikaz slučaja jednog dobrotvornog udruženja

Jasminka Despot-Lučanin

Viša medicinska škola
Medicinskog fakulteta
Sveučilište u Zagrebu

Pregledni članak

UDK 364.075.71(497.5)

Primljeno: ožujak 1995.

Joanne M. Coury

Department of Political Science
SUNY at Buffalo, USA

Studija analizira razvojne mogućnosti nevladinih organizacija u Hrvatskoj gdje se, kao posljedica društvene preobrazbe, razvija nov ustroj institucija socijalne politike. Prikazan je slučaj jedne nevladine, humanitarne organizacije, "Dobrobit" iz Zagreba, koja je nastala kao odgovor na sve veće potrebe za psihološkom pomoći prognanika, izbjeglica i ostalih ratnih stradalnika koje nisu mogle biti zadovoljene postojećim državnim institucijama socijalne skrbi. Iz perspektive teorije organizacije zanimljivo je ispitati pruža li i kako takav tip organizacije mogućnosti za razvoj tzv. političkog poduzetništva. Razmotreno je kako iskustva i ideje jedne nevladine organizacije mogu prodrijeti u ukupno političko okruženje, pridonijeti razmjeni ideja i utjecati na odluke o prognaničko-izbjegličkoj politici.

UVOD

Posredujuće institucije koje premošćuju prazninu između društvenih očekivanja i strategija vladajućih struktura tek su se počele pojavljivati u bivšim socijalističkim državama. Iako volonterski sektor u Središnjoj i Istočnoj Europi nije tek nastao kao posljedica društvenih i političkih promjena nakon 1989. godine (Leš, 1994), neprofitne organizacije koje ispunjavaju posredujuću ulogu okupljanjem i izražavanjem određenih interesa (Huntington, 1986) novija su pojava. Zapadne su zemlje ponudile modele, a u nekim slučajevima i neposrednu tehničku pomoć i financiranje razvoja takvih organizacija. Zapad je također ponudio niz konceptualnih okvira i teorija za proučavanje nevladinih organizacija (Gortner, Mahler i Nicholson, 1989) koje mogu poslužiti kao korisna početna točka u istraživanju njihova razvoja u Središnjoj i Istočnoj Europi. Te su organizacije, međutim, proizvod vlastitog jedinstvenog kulturnog, socijalnog, ekonomskog i političkog razvoja tih zemalja (Barath, 1993). Izazov je pronaći postojeći skup istraživanja o nevladinim organizacijama da bi se došlo do podataka o utjecaju društvenog konteksta na njihov razvoj.

U prijelaznom razdoblju jednog društva razvija se nov institucionalni ustroj. Mijenjaju se dotadašnja pravila te odnosi unutar institucija i između njih. U prošlosti ta su pravila istodobno bila i prilika i ograničenje za razvoj organizacija na svim razinama društva. Slom institucija u bivšim socijalističkim državama otvorio je mogućnost za osnivanje nezavisnih organizacija tzv. trećeg sektora. Taj se proces zbiva u drugačijem kontekstu, kako nacionalnom tako i globalnom, nego prijašnji oblici organizacija. Strategije razvoja organizacija u tom novom sektoru moraju voditi računa o izmijenjenim i promjenjivim društvenim okolnostima, a da pri tome ne izgube iz vida političko naslijeđe iz prošlosti koje određuje rizike, ali pokazuje i mogućnosti za razvoj organizacija (Pierston, 1993).

Ova studija ispituje kako je jedna nevladina organizacija = "Dobrobit" iz Zagreba - krenula u razvoj organizacijskog okvira koji omogućuje najučinkovitije pružanje usluga na način koji zadovoljava potrebe jedne organizacije za stabilnošću i fleksibilnošću. Stabilnost ima važnu ulogu u stvaranju vjerodostojnosti, dok fleksibilnost omogućuje opstanak u dinami-

čnim političkim okolnostima. Osim toga, odluke o ustrojstvu organizacije potiču ili uma-njuju sposobnost organizacije da sakupi i iskoristi stečena iskustva, i to na različit način u različitim fazama razvoja: u fazi gestacije, integracije i konsolidacije (Nogueira, 1987).

Cilj ove studije je primijeniti neke elemente teorije organizacije na pokušaj organizacije kao što je "Dobrobit" da uspostavi ravnotežu između odgovornosti i popustljivosti, a radi boljeg razumijevanja razvojnog puta novonastajućih dobrovoljnih nevladinih organizacija (Stark i Bruszt, 1990).

STUDIJA SLUČAJA: "DOBROBIT" - DOBROTVORNO UDRUŽENJE

"Dobrobit" je osnovana 13. ožujka 1993. u Zagrebu kao udruženje stručnjaka i građana koji se bave organizacijom i pružanjem psihološke pomoći u psihosocijalnoj prilagodbi pojedincima, obitelji i zajednici - posebno onima koji su proživjeli ratne traume (iz Statuta "Dobrobiti", 1993). Osnovna načela rada udruženja su neprofitnost, dobrotvornost, dobrovoljnost, samostalnost, nevladinost, nepolitičnost. Prema podacima Ureda za prognanike i izbjeglice Vlade Republike Hrvatske, u veljači 1995. registrirano je 379.902 prognanika i izbjeglica u Hrvatskoj. Ako se uzme u obzir broj ratnih ranjenika, invalida, bivših zarobljenika i članova njihovih obitelji te obitelji poginulih i nestalih osoba, broj ratnih stradalnika je najmanje tri puta veći. Te osobe čine populaciju potencijalnih klijenata "Dobrobiti". Važno je spomenuti i kategoriju indirektnih ratnih stradalnika, tj. osoba koje osjećaju posljedice rata i pri tome se teško snalaze - npr. vojnici koji su se vratili s bojišta i njihove obitelji, osiromašeni umirovljenici, nezaposleni itd.

"Dobrobit" ima 41 člana osnivača među kojima je najviše psihologa, zatim liječnika, pravnika, socijalnih radnika, viših medicinskih sestara, profesora, defektologa, sociologa i svećenika. Sjedište "Dobrobiti" je u prostoru Više medicinske škole Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Financiranje udruženja zasniva se na donacijama i dobrotvornim prilozima koji su do sada svi bili stranih organizacija i pojedinaca, te na članarinama i sponzorstvima domaćih pojedinaca i organizacija.

Glavne programske orijentacije "Dobrobiti" su obrazovne i savjetodavne usluge. Aktivnosti se odvijaju kroz rad savjetovaništa u kojem svakodnevno dežuraju psiholozi i socijalni radnici, a po potrebi i drugi stručnjaci. Rad savjetovaništa koordiniran je s radom mobilnih timova, koje čine više medicinske sestre i socijalni radnici, a po potrebi i psiholozi, koji obilaze ratne stradalnike u obiteljima. Obrazovne aktivnosti odvijaju se u obliku seminara iz traumatske psihologije, javnih predavanja, obrazovnih video, radio i televizijskih emisija te izdavanja različitih priručnika za pružanje psihološke pomoći ratnim stradalnicima. U navedenim aktivnostima sudjeluje 40 stručnjaka koji su svi trajno zaposleni na drugim radnim mjestima, a u "Dobrobiti" surađuju dobrovoljno, u svom slobodnom vremenu. "Dobrobit" u svojim programima nema tzv. paraprofesionalne ili neprofesionalne suradnike.

U 1994. godini "Dobrobit" je bila jedna od 39 međunarodnih i 37 domaćih organizacija u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini koje su primjenjivale 127 različitih psihosocijalnih projekata - prema popisu European Community Task Force (Agger i su., 1994). "Dobrobit" je također jedna od 36 domaćih nevladinih organizacija za pružanje socijalnih usluga prema popisu International Council of Voluntary Agencies (1994). Ta dva popisa neprestano se dopunjavaju, ali analize pokazuju da se broj nevladinih organizacija u Hrvatskoj, međunarodnih i domaćih, kreće između 100 i 200.

CILJ

Cilj ove studije bio je primijeniti neke elemente teorije organizacije u komparativnim uvjetima. Pitanje je da li je ono što znamo o ustroju organizacija dovoljno za razumijevanje razvojnog puta novonastalih dobrovoljnih nevladinih organizacija u Hrvatskoj. Osim toga, kao što je navedeno u uvodu, zanimalo nas je provjeriti teorije u drugačijoj kulturnoj sredini i povijesnim iskustvima da bismo doznali dozvoljava li drugačiji kontekst još uvijek generalizaciju teorija.

METODA

Prvo, provedeni su slobodni intervjui s dva dužnosnika "Dobrobiti", pet članova upravnog odbora i dva stručnjaka volontera, suradnika. Osam intervjuiranih osoba ujedno su i članovi

osnivači "Dobrobiti". Svima su postavljena tri osnovna otvorena pitanja: 1. Kakav je Vaš formalni odnos s "Dobrobiti"? 2. Zašto je "Dobrobit" osnovana? 3. Što mislite o budućnosti "Dobrobiti"? Drugo, intervjuirani su glavni predstavnici dviju međunarodnih organizacija čiji se uredi nalaze u Zagrebu a koje se bave psihosocijalnom humanitarnom pomoći. Zamoljeni su da iznesu svoje viđenje općeg razvoja nevladinih organizacija u Hrvatskoj te da iznesu svoje dojmove o ulozi "Dobrobiti" u općoj situaciji nevladinih psihosocijalnih programa koji se nude u Hrvatskoj. Konačno, proučili smo dokumente udruženja te izvješća o radu od osnutka do srpnja 1994. godine. Također smo, kao primjer, razmotrili prijedlog programa jednom stranom donatoru, koji je kasnije odobrio financijska sredstva za godinu dana predloženog programa.

REZULTATI

Razmišljanja svih ispitanih članova "Dobrobiti" o potrebi i cilju postojanja udruženja, kao jedne od nevladinih, humanitarnih organizacija u Hrvatskoj, vrlo su slična. Budući da je ovo studija slučaja i da je ispitan mali broj osoba, prikazano je njihovo općenito viđenje uloge i budućnosti "Dobrobiti" izraženo u odgovorima na postavljena pitanja u intervjuu.

Uloga je "Dobrobiti", prema mišljenju njezinih članova, višestruka. "Dobrobit" zagovara potrebe stradalnika rata za psihološkom pomoći. Izvan državnog sustava socijalne skrbi ima ogroman broj ljudi o kojima nitko ne brine. Informiranje i obrazovanje pučanstva sredstvima javnog informiranja (radio, televizija) ima osjetne učinke. Ljudi danas lakše traže psihološku pomoć, to više nije sramota u sredini u kojoj se ističe da rat ima psihološke učinke na velik dio pučanstva. Istodobno, "Dobrobit" omogućuje stručnjacima da i oni budu korisni u ublažavanju posljedica rata pomažući drugima. Dobra organizacija omogućuje pružanje pomoći na raznim razinama - tako svatko može pomoći, i to stimulira ljude. Međutim, ne smije se zaboraviti da je i stručnjacima povremeno također potrebno ponuditi pomoć zbog iscrpljivanja u zahtjevnom poslu pomaganja drugima - tzv. "burn out".

Ispitani članovi "Dobrobiti" smatraju da u razvoju nevladinih organizacija ima teškoća zbog neiskustva. Zato su dobrodošla iskustva i modeli odnosno organizacijski okvir izvana.

Potrebna je individualna i grupna inicijativa za organizaciju sustava nevladinih organizacija unutar Hrvatske, razmjena ideja te uzajamna podrška među organizacijama. One koji odlučuju u državi treba upoznati s mogućnostima nevladinih organizacija u Hrvatskoj. Država ne vidi ulogu ni važnost nevladinih organizacija. One su nepoznanica za državu, pa prema tome izazivaju nepovjerenje. Uz pomoć poreza Vlada želi kontrolu nad priljevom sredstava i stranih nevladinih organizacija u Hrvatsku, koje se koriste našim potencijalima tko zna kako. Istovremeno, država uglavnom ne daje financijsku pomoć domaćim nevladinim organizacijama. Nevladine humanitarne organizacije su vrijedne jer je njihovo djelovanje utemeljeno na dobrom motivu - pomoći ljudima. Stoga ne smiju biti ugrožene nedostatkom financijske pomoći države za npr. infrastrukturu i sl. Postojeći je Zakon o humanitarnoj pomoći neprilagođen, osobito za one nevladine organizacije koje pružaju psihološku pomoć. Novi zakon trebao bi razlikovati humanitarna udruženja prema vrsti pomoći koju pružaju. Također bi trebao voditi računa o neprimjerenim porezima.

O odnosima između stranih nevladinih organizacija i donatora i domaćih nevladinih organizacija ispitanici su iznijeli sljedeća razmišljanja. Strani donatori prvi su uvidjeli važnost pružanja psihosocijalne pomoći ratnim stradalnicima i uložili su sredstva u to. Međutim, financiranje stranih donatora teško je dobiti iz nekoliko razloga. S jedne strane postoji samovolja stranih donatora, što se pokazalo lošim jer je potrebna suradnja s domaćim stručnjacima. Osim toga, velika je konkurencija među domaćim nevladinim organizacijama različite razine stručnosti i organizacijskog znanja, a bez prave evaluacije rada. Međunarodne humanitarne organizacije koje imaju ulogu posrednika između stranih vlada ili velikih svjetskih organizacija i domaćih nevladinih organizacija pokazuju veći interes za financijski izvještaj nego za ostvarene rezultate programa. Nitko od donatora ne želi uložiti u razvoj infrastrukture nevladinih organizacija (organizacija djelatnosti, oprema, profesionalna administracija itd.) što bi omogućilo domaćim organizacijama da pokažu potencijalnim donatorima svoju stručnu i financijsku učinkovitost te steknu njihovo povjerenje.

Na pitanje o budućnosti "Dobrobiti" ispitanici ponovno iznose vrlo slična razmišljanja. U

budućnosti će postojati dugoročna potreba za psihosocijalnom pomoći - sigurno još 20-30 godina, a posebno kad se radi o stradalnicima rata kao što su npr. djeca, invalidi i sl. Da bi se to omogućilo, nužna je pomoć države. Nevladine, humanitarne organizacije potrebne su kao dopuna državnih socijalnih institucija, koje naročito zanemaruju psihološke probleme. Za to je potrebno ulaganje novca u zajedničke programe i dobra koordinacija djelatnosti - među različitim nevladinim organizacijama, i između nevladinih organizacija i državnih institucija kao što su npr. centri za socijalni rad koji su dobro organizirani, ali pretrpani poslom. Nvladine organizacije imale bi ulogu u pokrivanju onih djelatnosti koje nisu pokrivena postojećim državnim institucijama.

Intervjuirani predstavnici međunarodnih humanitarnih organizacija uviđaju zašto država želi kontrolu nad priljevom sredstava i pomoći - jer ne zna s kim ima posla. Hrvatska vlada želi direktnu pomoć, a strane su vlade putem nevladinih organizacija fleksibilnije. Hrvatska bi država, prema njihovu mišljenju, trebala koordinirati nevladine organizacije i uložiti u razvoj infrastrukture da bi se olakšalo ulaganje stranim nevladinim organizacijama ili donatorima. Oni se sada okupljaju u okviru organizacije Ujedinjenih naroda jer im to olakšava ulazak u Hrvatsku. Prema njihovom mišljenju, nedostaje upravljanje i koordinacija pomoći hrvatske Vlade, jer strane vlade ne znaju prioritete za pomoć.

Misle da prijedlog novog Zakona o humanitarnim organizacijama ne promovira nevladine organizacije i ne pomaže u infrastrukturi. Domaće nevladine organizacije vide kao nekreativne, kako samo pasivno očekuju pomoć, a ne traže je aktivno niti su dovoljno glasne u pripremi novog zakona. Ne pokazuju interes za poslove koordinacije i administrativne poslove (što ne čudi, jer im upravo i nedostaju sredstva za ljude educirane za administriranje - nap. a.).

Smatraju da je bolje zadržati stručnjake "u sustavu" - da i dalje budu zaposleni u svojim poduzećima, gdje su potrebni, ali da surađuju s međunarodnim nevladinim organizacijama u raznim projektima. To je bolje nego da se zaposle u stranim nevladinim organizacijama za velik novac i napuste svoj posao.

RASPRAVA

Iz intervju sa svim ispitanim članovima "Dobrobiti" pojavljuje se konzistentno viđenje

vodstva udruženja. Bez iznimke, svi smatraju da je predsjednik "Dobrobiti" glavni začetnik i pokretačka sila udruženja. Sve nade u trajni opstanak udruženja uložene su u nj. To ne znači da ispitanici članovi upravnog odbora nisu i sami u položaju da potaknu neke inicijative u socijalnoj politici sa svojih redovnih radnih mjesta - kao npr. urednik programa televizije, izdavač stručnog časopisa, suradnik Ureda za prognanike i izbjeglice, sveučilišni profesor itd. U većini intervjua predsjedniku "Dobrobiti" pripisuje se sposobnost organiziranja, stručnost te kreativnost u strategijama propagiranja udruženja da bi se ime "Dobrobiti" održalo u očima javnosti.

Odnos "Dobrobiti" i Više medicinske škole gotovo je simbiotičan. Iako se materijalni troškovi korištenja školskih kapaciteta plaćaju, teško je reći gdje jedno prestaje, a drugo počinje. Dijeljenje prostora, opreme, stručnjaka i stručnih kontakata samo je vanjska manifestacija tog bliskog odnosa. Možda se tako izražava jak naglasak na stručnost ljudi u Hrvatskoj, kao odgovor na pritjecanje stranih stručnih "savjetnika", prema kojima postoji priličan otpor. Suradnicima "Dobrobiti" također se plaćaju materijalni troškovi, kao npr. prijevoz, obrok i sl. Stručni rad, međutim, potpuno je na dobrovoljnoj osnovi, tj. ne plaća se. Dva intervjua s predstavnicima ECTF i ICVA potvrđuju da uspješnije domaće nevladine organizacije djeluju na isti način, tj. našle su načina da surađuju sa stručnjacima u njihovo slobodno vrijeme, tako da oni ostaju na svojim redovitim radnim mjestima. Tako se izbjegava odljev "mozgova" s mjesta na kojima su državi potrebni, a koji je počeo prijetiti kad su međunarodne organizacije ponudile vrlo visoke plaće domaćim osobama čak i za poslove niske stručnosti, a pogotovo za visokostručne poslove.

Dokumenti udruženja "Dobrobiti" izrađeni su vještije nego što bi se moglo očekivati s obzirom na nedostatak iskustva s takvim tipom organizacija u bivšim socijalističkim državama. Prema izjavi predsjednika udruženja, nije bilo određenog organizacijskog modela koji su osnivači slijedili. Udruženje je ustrojeno prema osnovnim načelima i konvencijama Europske unije i Ujedinjenih naroda te u skladu s odredbama hrvatskog Ustava, Zakona o humanitarnoj pomoći i Zakona o društvenim organizacijama i udruženjima građana.

Možda se ovom mješavinom načela može objasniti velik broj organizacijskih kategorija

unutar udruženja, kao npr. Veliko vijeće, Malo vijeće, Nadzorni odbor, Časno vijeće, te četiri vrste članova: počasni, utemeljitelji, redoviti i potpomažući. Klijenti, koji su krajnji korisnici usluga, nisu članovi "Dobrobiti". Novi Zakon o humanitarnim udruženjima trebao je prilagoditi i pojednostaviti neke organizacijske aspekte, koji do sada nisu bili bitno promijenjeni u odnosu na bivši sustav. Zato je "Dobrobit" i ustrojena kao udruženje građana. S druge strane, veći broj organizacijskih tijela na sličnoj razini određeno je jamstvo za odgovorno djelovanje, što je važno za privlačenje i donatora i klijenata, koji ne moraju imati povjerenje u novonastale organizacije u razvoju s kojima nemaju iskustva.

ZAKLJUČCI

Iz perspektive ustroja organizacija moguće je da nevladine organizacije koje se sada razvijaju u središnjoj i istočnoj Europi postanu pokretači tzv. političkog poduzetništva (Kingdon, 1984). Utjecaj stranih i međunarodnih organizacija na oblikovanje organizacije jasno se vidi u slučaju "Dobrobiti". Bivša institucionalna pravila i politički instrumenti još utječu na omogućavanje nevladinim organizacijama da promoviraju određenu politiku djelovanja i izbor načina na koji to mogu učiniti. Bivše socijalističke države, međutim, još će neko vrijeme biti ovisne o vanjskim izvorima financiranja za razvoj trećeg sektora. Činjenica da se većina tih država teži približiti zapadnoj Europi, znači da se i nevladine organizacije mogu ustrojiti na sličan način kao i na Zapadu i aktivno se povezati sa zapadnim nevladinim organizacijama. Od podjednake je važnosti za nevladine organizacije i način na koji politiku djelovanja shvaćaju i oni koji odlučuju i krajnji korisnici neke politike. "Dobrobit" je jedna od uspješnijih humanitarnih organizacija u promoviranju legitimnosti psiholoških savjetodavnih usluga - aktivnosti prema kojoj su bili sumnjičavi i bivši državni režim i javnost, ali iz drugačijih razloga. Jednostavnije rečeno, jedan od ciljeva "Dobrobiti" jest obrazovanje pučanstva. Taj oblik djelatnosti organizacije povezan je s vanjskim (donatorima humanitarne pomoći) i unutarnjim (državnim institucijama) sustavima kontrole na način sukladan s formalnim ciljem pomaganja stradalnicima rata i neformalnim ciljem održavanja profesionalnosti. Na taj su način potreba organizacije za učinkovitošću i odgovornošću i sposobnost za "senzibiliziranje

pučanstva za pojedine probleme osoba koje su proživjele teška traumatska iskustva" (iz programa "Dobrobiti") zajednički postigle da usluge "Dobrobiti" postanu nužna dopuna državnih institucija.

"Dobrobit" također pridonosi priljevu ideja u političko okruženje koje utječu na odluke nadležnih državnih institucija o prognaničko - izbjegličkoj politici u Hrvatskoj. Kada npr. članovi "Dobrobiti" u javnosti govore o dugoročnoj potrebi za ublažavanjem psiholoških posljedica ratnih stradanja, posebno kod djece, uspostavljaju potrebu za savjetodavnim uslugama za stradalnike rata za sljedećih 20-30 godina. Na taj se način potreba klijenata "Dobrobiti" i potreba za opstankom udruženja povezuju s političkim rješenjima. Aktivnosti "Dobrobiti" usmjerene na probleme prognanstva i izbjeglištva - radio i televizijske emisije, stručni seminari, izdavanje priručnika itd., kao i prostorna povezanost s Višom medicinskom školom i Medicinskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, s kojega potječu mnogi ugledni dužnosnici u hrvatskoj državi, kreiraju potencijal za povezivanje problema i rješenja s političkim strujanjem, što je cilj političkog poduzetništva (Kingdon, 1984).

Konačno, mreža psihosocijalnih organizacija stvorena uz pomoć humanitarne pomoći Hrvatskoj ne samo da "krpa" mrežu socijalne sigurnosti nego stvara i komunikacijske kanale kroz koje je moguće razmjenjivati informacije o politici djelovanja (Gortner, Mahler i Nicholson, 1989). Međutim, nedostatak sredstava za razvoj infrastrukture otežava udruženjima kao što je "Dobrobit" da se pomaknu iz faze gestacije prema fazi razvoja odnosno konsolidacije. Iz tog razloga komunikacijski kanali ostaju samo to, umjesto da prerastu u koalicije zagovornika djelatnosti (Sabatier, 1987). Tako se na opstanak organizacije troše ljudska i materijalna sredstva koja bi se mogla utrošiti na formiranje koalicije. Nevladine organizacije na taj su način lišene strategije drage zapadnim pluralistima - organiziranje interesa. Čini se da predlaganje ideja i politike djelovanja još uvijek slijedi ustaljene komunikacijske kanale utemeljene na individualnim kontaktima pojedinih organizacija s onima koji donose odluke.

PREPORUKE ZA DALJNJA ISTRAŽIVANJA

Najzanimljiviji nalazi ove studije zbog izuzetne važnosti zaslužuju daljnja istraživanja.

Iako djeluje paradoksalno, tako brzo pritjecanje brojnih i nekoordiniranih humanitarnih organizacija u relativno malu državu s jedne strane pruža prijeko potrebnu pomoć stradalnicima rata, ali istodobno ima i negativne posljedice. Kratko ćemo spomenuti tri:

1. Hrvatska država koja se, osim s ratom, istodobno bori i s preobrazbom, pokušava kontrolirati situaciju pomoću restriktivnih zakona koji guše razvoj trećeg sektora. Razvoj nevladinih organizacija ozbiljno je ugrožen nedostatkom primjerenih zakona koji uređuju porezni status i vlasništvo nad imovinom organizacija. Strani donatori, koji obično traže podatke o temelju udruživanja u prijavi za financiranje projekata, procjenjuju tu situaciju nepovoljno. Oporezivanje dobrotvornih priloga koje dobivaju nevladine organizacije krajnje otežava dobivanje trajnog financiranja.

2. Opisana situacija ima duboki učinak na stručnjake u Hrvatskoj: teška ekonomska si-

tuacija navodi ljude da napuštaju svoja radna mjesta na fakultetima, u bolnicama i uredima da bi se, barem privremeno, zaposlili u međunarodnim nevladinim organizacijama koje djeluju u Hrvatskoj s ciljem ublažavanja prognaničko - izbjegličkih problema. To je prouzročilo nastanak nekih dodatnih etičkih i moralnih problema.

3. Međunarodne organizacije i strani donatori općenito ne plaćaju za razvoj infrastrukture potrebne domaćim nevladinim organizacijama da bi se razvile i konsolidirale na način koji osigurava njihov opstanak i nakon što strane humanitarne organizacije prestanu djelovati u Hrvatskoj (što neke već i čine).

Potreba za daljnjim istraživanjima tih nenamjernih posljedica je hitna da bi se olakšalo djelovanje nevladinim organizacijama u pružanju materijalne i tehničke pomoći u svim kriznim područjima svijeta, s najboljim namjerama.

LITERATURA

- Agger, I., Vuk, S. i Mimica, J. (1995), *Theory and Practice of Psycho-Social Projects Under War Conditions in Bosnia-Herzegovina and Croatia*. Zagreb: ECHO ECTF.
- Barath, A. (1993), The Nonprofit & Voluntary Sector in Croatia: Critical Reflections on History, Present and Future. In E. Kuti (ed.), *A nonprofit sector Europaban*. Budapest: Nonprofit Kutatsok No.4.
- Gortner, H.F., Mahler, J. i Nicholson, J.B. (1989), *Organization Theory: A Public Perspective*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Huntington, S.P. (1968), *Political Order in Changing Societies*. New Haven: Yale University Press.
- ICVA Zagreb Office (1994), *ICVA Directory: List of NGOs, UN Family Organizations and Other Agencies*. Zagreb: ICVA.
- Kingdon, J. (1984), *Agendas, Alternatives and Public Policies*. Boston: Little, Brown.
- Leš, E. (1994), *The Voluntary Sector in Post-Communist East Central Europe*. Washington, DC: Civicus.
- Nogueira, R.M. (1987), Life cycle and learning in grassroots development organizations. *World Development*, 15. Supplement, 169-177.
- Pierson, P. (1993), When effects becomes cause: policy feedback and political change. *World Politics*, 45 (4): 595-628.
- Sabatier, P.A. (1987), Knowledge, policy-oriented learning and policy change. *Knowledge: Creation, Diffusion, Utilization*, 8 (June): 649-692.
- Stark, D. i Bruszt, L. (1990), *Negotiating the Institutions of Democracy: Contingent Choices and Strategic Interactions in the Hungarian and Polish Transitions*. Working paper #90.8, Mario Einaudi Center for International Studies, Ithaca, NY: Cornell University.

Summary

DEVELOPMENT POTENTIAL AND CONSTRAINTS OF NONGOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN CROATIA - CASE STUDY OF A HUMANITARIAN ORGANIZATION

Jasminka Despot-Lučanin, Joanne M. Coury

This study analyzes the developmental potential of nongovernmental organizations in Croatia, where new institutional arrangements are under development during transition process. A case of one such nongovernmental, humanitarian organization, "Dobrobit" in Zagreb, is analyzed. It has arisen in response to the increasing needs of displaced persons, refugees and other war victims for psychological support and counseling, which could be met by the formal social care institutions. From an organizational design perspective, it is interesting to know whether and how this type of organization provides a "launching pad" for policy entrepreneurship. It is interesting to discover what ideas are entering the policy environment that can influence decisions on displacee/refugee policy in Croatia and how "Dobrobit" contributes to this flow of ideas.